

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КООПЕРАТИВІВ

Постановка проблеми. У процесі переходу України до ринкових відносин виникло багато дрібних і середніх сільськогосподарських підприємств. Для їх об'єднання використовується кооперація як унікальне соціально-економічне явище. Кооперація для дрібних товаровиробників виявляється одним із факторів виживання в умовах жорсткої ринкової сучасності, а також є важливим чинником у вирішенні багатьох проблем аграрного сектору економіки. Одним із першочергових завдань сільськогосподарських кооперативів, особливо в період фінансово-економічної нестабільності, є підвищення рівня їх конкурентоспроможності, що гарантує зміцнення власних позицій серед конкурентів. Від рівня конкурентоспроможності сільськогосподарської кооперації залежить конкурентоспроможність галузі та національної економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень. Кооперація має свою історію і теорію розвинуту працями вчених-класиків: Р. Оуена, Ш. Фур'є, М. Туган-Барановського, О. Чаянова. Значний вклад у теорію кооперації та її розвиток в нашій країні внесли багато вчених, серед яких: В. Гончаренко, Ф. Горбонос., В. Зіновчук, О. Кристальний, М. Малік, В.Я. Месель-Веселяк, О. Могильний, Л. Молдован, П. Саблук, Ю. Ушкаренко, Г. Черевко та інші. Проте, залишаються недостатньо висвітленими і потребують поглибленого опрацювання теоретичні і методологічні аспекти проблеми підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської кооперації в умовах глобалізації економічних відносин і трансформаційних перетворень в агропромисловому комплексі.

Завдання дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні економічної сутності конкурентоспроможності сільськогосподарської кооперації. В процесі дослідження було використано поглиблений аналіз для розглядання теоретико-методологічних основ конкурентоспроможності сільськогосподарських кооперативів.

Виклад основного матеріалу. У процесі аграрної реформи в Україні відбулися глибокі соціально-економічні перетворення, сформувалися нові організаційно-правові структури ринкового типу, створилися умови для розвитку кооперативних форм господарювання у системі інфраструктури аграрного ринку. Кооперація, як особлива форма соціально-економічної діяльності, є важливою складовою економічних перетворень на селі й визначає не лише форму господарювання, а і спосіб виживання сільськогосподарських товаровиробників [1].

Вступ України до Світової організації торгівлі вимагає від підприємств агропромислового комплексу, а саме сільськогосподарських кооперативів виробляти конкурентоспроможну продукцію для зовнішніх і внутрішніх ринків. Конкурентоспроможність є основою економічного зростання і добробуту економічних суб'єктів. Це питання слід розглядати як комплекс заходів, спрямованих на формування потенціалу виробництва для виготовлення якісної продукції. Економічна наука наводить широке коло теоретичних визначень щодо розуміння сутності конкурентоспроможності [6, 7, 8, 9, 10].

Загальнотеоретичне розуміння конкурентоспроможності (взагалі) – це соціально-економічна категорія – спроможність, вміння досягти законним шляхом найвищих економічних та соціальних переваг [2]. На думку деяких вчених конкурентоспроможність – це властивість об'єкта, що має певну частку на відповідному рівні, яке характеризує рівень відповідності техніко-функціональних, економічних, організаційних та інших

характеристик об'єкта вимогам споживачів, визначає частку ринку, що належить цьому об'єкту і перешкоджає перерозподілу цього ринку на користь інших об'єктів [3, 4, 5].

Як визначають науковці Е.В. Мінько та М.Л. Кричевський: конкурентоспроможність – важливий показник стану економіки; це здатність набувати властивостей, які створюють переваги для суб'єкта економічного змагання. Конкурентоспроможність – категорія динамічна і залежить від характеру і змін потреб, ринкової ситуації, платоспроможності попиту, сервісних умов тощо [4].

Традиційно конкурентоспроможність трактується як стійке становище товаровиробника на внутрішньому і зовнішньому ринках [5]. Аналіз економічної літератури, що присвячена цьому питанню, дає змогу виокремити трактування поняття «конкурентоспроможність» (табл. 1).

Таблиця 1

Наукові підходи щодо трактування поняття «конкурентоспроможність»

Автор, джерело	Визначення поняття «конкурентоспроможність»	Методологічне значення
Р.А. Фатхутдінов [6, с. 19]	Властивість суб'єкта, яка характеризує рівень задоволення конкретної потреби порівняно з найкращими аналогічними об'єктами, що представлені на даному ринку; здатність об'єкта витримувати конкуренцію порівняно з аналогічними об'єктами в умовах конкурентного ринку	Акцентується увага тільки на задоволення потреб споживача, не звертається увага на підвищення ефективності господарської діяльності
О.Д. Гудзинський, С.М. Судомир, Т.О. Гуренко [7, с. 45]	Це визначена ринком сформована і реалізована конкурентоздатність соціально-економічних систем, яка матеріалізована у формі товару чи послуг. Вона може визначитися в процесі оперативної діяльності при реалізації стратегій і в перспективі при обґрунтуванні можливих ситуацій і стратегій розвитку	Акцентується увага на системі конкурентоздатного потенціалу, як одного з важливих показників функціонування та ефективного розвитку підприємства
М.І. Малік, О.А. Нужна [8, с. 13]	Це здатність суб'єктів економічної діяльності аграрної сфери перейти до нових умов господарювання, використовувати свої конкурентні переваги і перемагати в конкурентній боротьбі на ринках сільськогосподарської продукції та послуг, максимально ефективно використовувати земельні ресурси, якомога повніше задовольняти потреби покупця шляхом аналізу структури ринку і гнучко реагувати на зміну його кон'юнктури	Конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств складається за комплексом споживчих та виробничих характеристик, ефективного використанні всіх можливих ресурсів
В.А. Павлова [9, с. 12]	Спроможність підприємства зберігати конкурентні позиції на ринку або змінювати їх у процесі адаптації до мінливого	Визначення має загальний характер.

	конкурентного середовища функціонування	
В.М. Горбатов [10, с. 290]	Володіння суб'єктом господарювання внутрішнім потенціалом, який спроможний протистояти суперникам у конкурентній боротьбі в конкретних стратегічних зонах господарювання	Акцентується увага лише на внутрішньому потенціалі але це не єдина умова конкурентоспроможності.

Наведені визначення свідчать про потребу додаткового дослідження і формування визначення терміна «конкурентоспроможність» для різної специфіки конкурентних галузей.

Дослідження сутності визначення конкурентоспроможності допомагають нам визначити конкурентоспроможність сільськогосподарських кооперативів як здатність змагатися однойменною продукцією з іншими сільськогосподарськими підприємствами за комплексом споживчих, виробничих і вартісних характеристик при однакових умовах товарного конкурентного середовища на ринку в масштабі району, області, держави. При існуючій конкуренції учасники ринку прагнуть досягти у порівнянні з конкурентом більш високий рівень конкурентоспроможності. Конкурентоспроможність сільськогосподарських кооперативів розглядають як здатність їх конкурувати на ринку за допомогою наступних характеристик: якісної продукції, ціни продукції, особливості продажу, максимальної задоволеності споживача. Оцінити рівень конкурентоспроможності можливо за допомогою низки критеріїв, які можна поділити на дві складові: економічні та споживчі (рис. 1).

Рис. 1. Критерії оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських кооперативів

Джерело: власні дослідження.

Проте, рис. 1 надає загальне оцінювання конкурентоспроможності сільськогосподарських кооперативів, не конкретизує для яких цілей виробляється та споживається даний вид продукції. Конкурентоспроможність підприємства характеризується також рядом показників функціонування і діяльності виробництва. Нами запропоновано наступні показники конкурентоспроможності сільськогосподарських кооперативів для споживачів та виробників продукції (рис. 2).

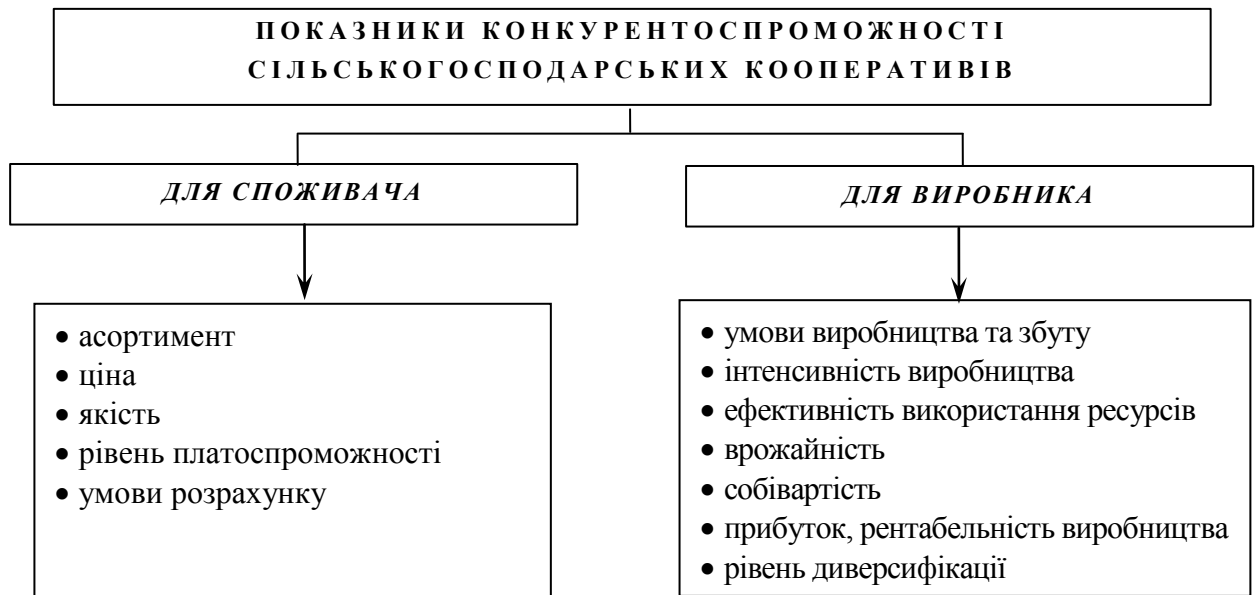

Рис. 2. Показники конкурентоспроможності сільськогосподарських кооперативів
Джерело: власні дослідження.

До показника «умови виробництва та збуту» відносять: природні умови, спеціалізацію кооперативу, інфраструктуру, політику держави; до показника «інтенсивність виробництва»: якість вкладень, різновиди сортів, прогресивні технології; показник «ефективність використання ресурсів» містить у собі ефективність використання земельних ресурсів, а також трудових та матеріальних.

Вважаємо, що запропонована система показників та критеріїв оцінки конкурентоспроможності дозволить надати комплексне оцінювання конкурентоспроможності сільськогосподарських кооперативів.

Висновки. Таким чином, конкурентоспроможність сільськогосподарських кооперативів характеризується здатністю змагання з іншими сільськогосподарськими підприємствами за комплексом споживчих, виробничих і вартісних характеристик. Оцінювання конкурентоспроможності виявляється сукупністю показників функціонування і діяльності виробництва. Саме показники конкурентоспроможності дають можливість визначити становище та розвиток сільськогосподарських кооперативів в ринковому середовищі. У подальшому дослідженні даної теми буде проаналізовано теоретичний механізм управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських кооперативів.

Анотація

У статті визначено теоретичне значення конкурентоспроможності, розглянуто підходи науковців щодо сутності поняття «конкурентоспроможність», а також проаналізовано основні смислові елементи та сформульовано авторське визначення кожного з понять.

Ключові слова: сільськогосподарська кооперація, сільськогосподарські кооперативи, конкурентоспроможність, принципи конкурентоспроможності.

Аннотация

В статье определено теоретическое значение конкурентоспособности, рассмотрены подходы научных исследователей относительно сущности понятия «конкурентоспособность», проанализированы основные смысловые элементы и сформулировано авторское определение каждого из понятий.

Ключевые слова: сільськогосподарська кооперація, сільськогосподарські кооперативи, конкурентоспособність, принципи конкурентоспособності.

Annotation In the article certainly theoretical value of competitiveness, approaches of research workers are considered in relation to essence of concept «competitiveness», basic semantic elements are analysed and author determination is formulated each of concepts.

Key words: agricultural co-operation, agricultural co-operative stores, competitiveness, principles of competitiveness.

Список використаних джерел:

1. Дубина М.П. Значення сільськогосподарської кооперації в аграрному секторі економіки / М.П. Дубина / Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.8 – С. 204 – 209
2. Г.Б. Бобов, І.В. Кузьменко, Л.В.Михайлишина Формування конкурентоспроможності сільського господарства України / Г.Б. Бобов, І.В. Кузьменко, Л.В.Михайлишина / Економічний форум. – 2011–№ 2. – С. 45-57.
3. Светушков С.Г. Информационное обеспечение управления конкурентоспособностью / С.Г. Светушков/. – М.: Маркетинг. – 2001. – 244 с.
4. Минько Э.В., Кричевский М.Л. Качество и конкурентоспособность / Э.В. Минько, М.Л. Кричевский/. – СПб.: Питер. – 2004. – 268 с.
5. Ждамірова А.О. Розробка стратегії підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/2_ANR_2010/Economics/12_57843.doc.htm.
6. Иванов Ю.Б. Конкурентні переваги підприємства: оцінка, формування та розвиток / Ю.Б. Иванов, П.А. Орлов, О.Ю. Иванова / НАН України, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку. – Х.: ИНЖЕК. – 2008. – 352 с.
7. Гудзинський О.Д. Управління формуванням конкурентоспроможного потенціалу підприємств (теоретико-методологічний аспект): монографія / О.Д. Гудзинський, С.М. Судомир, Т.О. Гуренко / інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. – К.: ІПК ДСЗУ. – 2010. – 212 с.
8. Малік М.І. Конкурентоспроможність аграрних підприємств: методологія і механізм / М.І. Малік, О.А. Нужна / ННЦ «Інститут аграрної економіки». – К.: ННЦІАЕ. – 2007. – 270 с.
9. Павлова В.А. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка та стратегія забезпечення / В.А. Павлова / ДУЕП. – Д.: Вид-во ДУЕП. – 2006. – 276с.
10. Горбатов В.М. Конкурентоспособность и циклы развития интегрированных структур бизнеса / В.М. Горбатов / Ин-т проблем развития общества. – Х: ИНЖЕК. – 2006. – 592 с.